

Asiantuntijuutemme kansalaisjärjestönä pohjautuu kattavaan kokemukseen malminetsintäluvista, -toiminnasta sekä kaivosluvista ja -toiminnasta, nimenomaan paikallisen asukkaan, muiden elinkeinojen ja ympäristövaikutusten näkökulmista. Seuraamme kaikkia Suomen lupahakemuksia maanlaajuisen asiantuntijaverkoston voimin.

1) Lainsäädäntö ei tarpeeksi hyvin varmista, että kaivosyrityksen suunnitelmat ja kaivosrakenteet ovat riittäviä estämään pinta- ja pohjavesien vakavaa pilaantumista, että ne ovat kaivannaisjäteasetuksen 190/2013 mukaisia ja että niiden vakuudet määrätään asianmukaisina.

- Kaivannaisjäteasetuksen 190/2013 toimeenpanossa on vakavia puutteita. Sen viivästynyt toimeenpano tulisi toteuttaa kuten toimittiin yhdyskuntajätteen kanssa direktiivin 2000/738/EY tullessa voimaan. Vastaava kaivannaisjätealueiden toiminnan päivittäminen on vielä tekemättä.
- Kaivoshanketta suunniteltaessa, sen kaivos- ja ympäristöluvituksessa, sulkemissuunnitelmaa ja -selvityksiä käsitellään ylimalkaisesti tai ei ollenkaan. Kaivannaisjäteasetuksen mukainen yksityiskohtaisempi suunnitelma tulisi kuitenkin olla jo hankkeen suunnitteluvaiheessa, jotta hankkeen ratkaisuja voidaan arvioida niin ympäristön kuin taloudellisen kannattavuuden kannalta. [Katso lisää täältä.¹](#)
- 30 vuoden jälkihoidon vaatimus² olisi ainoastaan toimiva ratkaisu pysyvästi stabiloiduissa ratkaisuissa. Aiheuttaja maksaa -periaate on osa EU:n primaarilainsäädäntöä, mikä jäsenvaltioiden on otettava huomioon läpäisyperiaatteen mukaisesti³. Aiheuttaja maksaa -periaatteen toteutuminen kaivoshankkeissa tulisi varmistaa kirjauksin, sillä 30 vuoden jälkihoidon vaatimus aiheuttaa sekavuutta vastuiden kannossa.
- 30 vuoden jälkihoidon vaatimusta perustellaan ympäristönsuojelulain 60 § kaatopaikoista⁴, vaikka kaivannaisjätteet ovat paljon vaarallisempia, pitkäikäisempiä ja sijoitetaan usein vesistöjen lähelle.
- Kaivoksen jätealueet rakennetaan itse asiassa heikommilla standardeilla kuin kaatopaikat ja myös paikkoihin, joihin ei saisi rakentaa kaatopaikkaa. Tämä johtuu siitä, että kaatopaikkojen rakenteita sääntelee mm. valtioneuvoston asetus kaatopaikoista 2.5.2013/331 ja EU-direktiivi kaatopaikoista 2000/738/EY, joiden pohjalta on mm. julkaistu rakenteiden vaatimuksia ja laadunvarmistusta käsitteleviä pakollisia ohjeistuksia. Kaivosten jätealueille ei ole luotu vastaavaa, kaivannaisjäteasetukseen 190/2013 perustuvaa, ohjeistusta tai sääntelyä. Koska jätteiden luokitus, rakenteet ja tekniikat eivät ole riittäviä, ne eivät tule estämään pinta- ja pohjavesien pilaantumista, kaivannaisjäteasetuksen vastaisesti. [Katso lisää täältä.⁵](#)
- Rakenteiden ja suunnitelmien yksityiskohtaiset esitykset sekä asianmukaiset selvitykset ovat tärkeitä, jotta niiden riittävyys voidaan tarkistaa *ennen kuin* kaivoshankkeelle annetaan lupa. Toteutusratkaisuiden ja rakenteiden muutokset voivat muuttaa hankkeen kannattavuuslaskelmaa ratkaisevalla tavalla. Tämä on olennaista etenkin köyhien malmioiden kanssa, jotka tyypillisesti vievät hyvin laajoja alueita, ja joiden kannattavuus voi olla heikommalla pohjalla. Ne aiheuttavat myös suurta saastumisen riskiä.

¹ Katso LIITE 1 - Sulkeminen

² Lakiesityksen muotoilu ”vähintään 30 vuotta” ei todennäköisesti tule muuttamaan tilannetta, että kaivoshankkeet mitoittavat jälkihoidon kestämään tasan 30 vuotta.

³ EUVL, N:o C 83, 30.3.2010, s. 132. Varautumisperiaatteesta ympäristöoikeudessa kattavammin, ks. Ranta 2001. Viitattu pro gradu -tutkielmassa Suomalainen, S. (2012) Malminetsinnän ja kaivostoiminnan vakuudet kaivoslain ja ympäristönsuojelulain nojalla, s. 60-61. <https://core.ac.uk/download/pdf/15169388.pdf>

⁴ Hallituksen esitys eduskunnalle kaivoslain muuttamiseksi, 2022. s. 121

⁵ Katso LIITE 2 – Jätealueiden sääntely

- Kaivosluvan ja ympäristöluvan yhtäaikainen käsittely on myös tärkeää. Kaivoksen taloudellista kannattavuutta on ylipäättänsä mahdotonta arvioida pelkästään kaivoslain vakuuksien perusteella. Esimerkiksi Keliberin Rapasaaren kaivosluvassa (ei lainvoimainen) kaivoslain mukainen vakuus oli 95 000 euroa, kun taas ympäristöluvan vakuudeksi esitettiin 1 627 027 euroa⁶. Kaivoksen sulkemistoimenpiteiden vakuudeksi esitettiin ympäristölupahakemuksessa 9 943 988 euroa (kattaen Rapasaaren kaivoksen ja Päivänevan rikastamon)⁷. Sulkemisen vakuuslaskelmien lisäksi tarkemmat selvitykset esimerkiksi kaivannaisjätteiden luonteesta toimitetaan vasta ympäristöluvassa. Nämä vaikuttavat tarvittaviin ratkaisuihin ja niiden kustannuksiin.
- Lakiesityksen esittämä vakuuksien rajaava luettelo ja ympäristönsuojelulain vakuuksien päivittäminen vasta myöhemmässä vaiheessa uhkaavat jättää useamman vuoden ajanjakson, jonka aikana lupa- ja sulkemiskäsittelyissä ei voida määrätä vakuuksia kaikille osa-alueille.⁸
- Kaivosluvassa päätetään jo esimerkiksi louhintatapa (tunneli vai avolouhos). Sulkemisen todellisten kustannusten tulisi vaikuttaa jo kaivoksen suunnitteluvaiheessa, sen toteutustapaan ja toimintojen sijoittumiseen.

Esitettyihin ongelmiin voisi tarttua seuraavasti:

- **Kaivannaisjäteasetuksen toimeenpano tulisi varmistaa valmistelemalla kaivannaisjätealueille ja niiden selvityksille ohjeistusta, kuten toimittiin yhdyskuntajätteiden kanssa.**
- **Ympäristöluvan ja kaivosluvan samanaikainen käsittely (pakollinen yhteensovittaminen) on välttämätöntä, jotta ympäristö- ja jäteseikat otetaan huomioon kaivoksen suunnittelussa.⁹**
- **Lupien yhtäaikainen käsittely edesauttaisi myös kaivoksen ympäristövaikutusten huomioon ottamista kaivosluvan yleisten ja yksityisten etujen arvioinnissa, sekä loisi pohjaa intressivertailun kehittämiseksi.**
- **Lupien yhtäaikainen käsittely parantaisi lisäksi haitankärsijöiden korvauskäytäntöjä. [Katso kaivosluvan ja ympäristöluvan yhteensovittamisesta lisää täältä.](#)¹⁰**
- **Toinen toteuttamisvaihtoehto olisi lisätä kaivannaisjäteasetuksen mukaiset sulkemissuunnitelmat ja muut -selvitykset sekä jätteiden YVA kaivosluvan myöntämisen edellytykseksi¹¹.**
- **Kaivoslakiin tulisi selkeästi kirjata aiheuttaja maksaa -periaate, eikä esitä jälkihoidon aikaa rajaavia määreitä.**
- ***Muut lakitarpeet* Kaivosten jätealueiden rakenteille tulisi määritellä rakennevaatimuksia. Rakennevaatimusten tulisi olla kaatopaikkaa tiukempia ja vastata ns. vaativien rakenteiden sääntelyä.**

2) Malminetsintä maanomistajan luvalla on vaarallista eikä varmista oikeusturvaa. Kairausta tulisi kontrolloida tarkemmin, sillä se voi aiheuttaa haittoja pohjavesiin.

⁶ https://tukes.fi/documents/5470659/105482041/Rapasaari_nettipaatos.pdf/, s. 60.

⁷ Päivänevan rikastamoalueen sulkemisen vakuusarvio (Liite 07) <https://ylupa.avi.fi/fi-FI/asia/2031430> (täydennys 17.1.2022, T43)

⁸ Katso LIITE 3 – Vakuusmäärittelyn ongelmia

⁹ Tuoreen oikeuskäytännön mukaan ympäristöluvassa tulee myös käsitellä kaivannaisjäteasetuksen mukaiset selvitykset, mikä parantaa ympäristölupien laatua. [Katso lisää täältä.](#)

¹⁰ Katso LIITE 4 – Voiko ympäristöluvan myöntää ennen kaivoslupaa / yhteensovitettuna?

¹¹ Käytännön toteutustyökaluna toimisi YVA.

- Malminetsintä kattaa erittäin suuria maa-alueita. Yhdistyksemme on huolissaan käytännöstä, jossa maanomistaja voi myöntää luvan malminetsinnälle alueellaan ilman viranomaisen myöntämää malminetsintälupaa. Lakiesityksen esittämä parannus asiaan, Tukesille annettava kirjallinen ilmoitus¹², ei varmista muiden maankäyttäjien ja elinkeinojen, vesialueiden omistajien sekä pohjavesivarantojen käyttäjien oikeusturvaa. Pelkän ilmoituksen perusteella on mahdotonta arvioida alueen ympäristöseikkoja – se myös sulkee pois eri asiantuntijatahot. Jopa kairaus on sallittu ainoastaan maanomistajan luvalla¹³.
- Kairaus on tiedetysti saastuttanut pohjavettä joillain alueilla¹⁴. Kairauksen vaikutukset ovat verrattavissa koneelliseen kullankaivuuseen, johon vaaditaan ympäristönsuojelulain ilmoitus.

Esitettyihin ongelmiin voisi tarttua seuraavasti:

- **Malminetsintä yksinomaan maanomistajan luvalla poistetaan laista.**
- **Kairauksesta tehdään ympäristöluvan tai vähintään ympäristösuojelulain ilmoituksen vaativa toimenpide. Vähemmän vahva ratkaisu olisi kirjata malminetsintäluvan edellytyksiin yksityiskohtaiset velvoitteet selvittää kairauksen aiheuttamat riskit pohjavesille¹⁵.**

3) Lainsäädännön tulisi ohjata yhteiskuntaa hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen ja kiertotalouden suuntaan.

- On positiivista, että sivukiven kierrätystä lisätään, mutta tulisi myös varmistaa, että neitseellisen malmin käyttöä vähennetään silloin kun se on mahdollista. Kaivos Hankkeilla, jotka louhivat ei-kriittisiä materiaaleja, tulisi olla tiukemmat ehdot kuin kriittisten materiaalien hankkeilla.
- Tämä on merkityksellistä myös ilmastotoimien kannalta, sillä kaivoksen ilmastovaikutus voi olla erittäin merkittävä. Esimerkiksi Hannukaisen kaivos hankke toteutuessaan tulisi tuottamaan vuosittain jopa 0,9 % koko Suomen hiilidioksidipäästöistä.¹⁶ Kaivoksien kanssa tulisikin tukea jonkinlaista tarveharkintaa.

Esitettyihin ongelmiin voisi tarttua seuraavasti:

- **Tutkimukseen perustuva kriittisten materiaalien lista määrittämään kaivoslain ”yleisen tarpeen” määritelmään sisältyvää ”yhteiskunnan raaka-ainehuoltoa” (joka vaikuttaa pakkolunastusoikeuteen) [Katso lisää täältä](#).¹⁷**
- **Hiilidioksidipäästöjen määrittäminen kaivoslupaharkinnan yleiseksi eduksi sekä yleisten ja yksityisten etujen vertailun varmistaminen intressivertailun keinoin.**

¹² Hallituksen esitys eduskunnalle kaivoslain muuttamiseksi, 2022. s. 121

¹³ Kansalaisten kaivosvaltuuskunta – MiningWatch Finland ry.

¹⁴ Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry. Katso LIITE 5 – Kairauksen vaikutukset.

¹⁵ Haitta-aineet maaperästä, kemialliset apuaineet, pohja- ja pintaveden sekoittuminen sekä uraanin, toriumin ja asbestikuitujen esiintyminen.

¹⁶ Katso LIITE 6 – Hannukaisen CO₂-päästöt. Hannukainen Mining Oy:n vuosittaiset CO₂-päästöt max. 431 211 t/a. Suomen kokonaispäästöt vuonna 2021 47 700 000 t/a (www.stat.fi/tilasto/khki). Hannukaisen kaivos hankke toteutuessaan muodostaisi 0,9 % Suomen kokonaispäästöistä.

¹⁷ Katso LIITE 7 – Kriittiset materiaalit

- Hyvin toteutetun intressivertailun avulla pystyttäisiin myös vaikuttamaan kaivoshankkeisiin esimerkiksi silloin, kun kaivoksien yhteisvaikutukset alkavat kasvaa ekologisesti tai ilmastoon suhteen liian suuriksi¹⁸. [Katso lisää täältä](#).¹⁹
- Kaatopaikalle ja kaivosjätealueelle perustettavien kaivoksien tutkimusta ja käyttöönottoa tulisi tukea määrärahoihin.
- Kaivoslain kanssa yhdessä sovellettavaan lainsäädäntöön, pykälä 3§, tulee erityisesti lisätä kaivannaisjäteasetus, jätelaki, kaatopaikka-asetus, ilmastolaki sekä kemikaalilaki²⁰.

Muut lakitarpeet (luonnonsuojelulaki/vesilaki/ympäristönsuojelulaki/kaivoslaki): Malminetsintä ja kaivostoiminta tulisi kieltää kaikilla luonnonsuojelualueilla, vesistöissä ja saamelaiden kotiseutualueella. Määräyksien, joilla estetään haitta poronhoidolle tulisi olla pakollisia koko poronhoitoalueella. Yleisten ja yksityisten etujen vertailu tulisi varmistaa intressivertailun keinoin sosiaalisten- ja ympäristöoikeuksien takaamiseksi. Kuntien ja maanomistajien oikeuksia tulisi parantaa myös malminetsinnän suhteen.

Jotkut kaivosteollisuuden edustajat ovat esittäneet, että lakiesitys nyky muodossaan vie kaikki kaivosteollisuuden toimintaedellytykset. Kaivoslakiesityksessä kuitenkin todetaan, että vaikutus kaivosteollisuuden toimintaedellytyksiin on vähäinen ja sen aiheuttama kustannus per yhtiö joitain ("useita") tuhansia euroja vuodessa (s. 59)²¹.

Investoinneista lakiesityksessä todetaan (s. 60)²²: "Jos esitetyt muutokset yhdessä muiden kaivostoimintaan kohdistuvien muutosten kanssa vähentävät olennaisesti investointihalukkuutta, voi muutos vähentää Suomeen kohdistuvia kaivosinvestointeja joidenkin kymmenien miljoonien arvosta vuosittain. (...) Koko kansantalouden mittakaavassa kyse on kuitenkin suhteellisen pienestä vaikutuksesta, sillä Tilastokeskuksen mukaan Suomeen kohdistui vuonna 2019 ulkomaisia suoria investointeja yhteensä 76,4 miljardia euroa."

Onkin hyvä muistaa Suomen vedensuojelun historia, ja kuinka teollisuus tuolloin vastusti kansalaisyhteiskunnan vaatimia muutoksia, joiden ansiosta voimme nyt nauttia puhtaista vesistöistä. Voi myös kysyä, että onko kaivoshanke vakaalla pohjalla, jos se kaatuu suhteellisen pieniin lisäkustannuksiin. Ei ole yhteiskunnan kokonaisedun mukaista, jos lainsäädäntö ei suojaa heikosti toteutetuilta hankkeilta, ja yhteiskunta päätyy lopulliseksi maksajaksi. On myös erikoinen tilanne, että Suomessa on kaivannaisjäteasetus vuodelta 2013, jota ei käytännössä ole vielä pantu toimeen.

Vahvalle kaivoslaille on laaja-alainen yhteiskunnan tuki, kuten on nähtävissä "Vetoomuksen paremman kaivoslain puolesta" allekirjoittajista www.kaivosvetoomus.fi.

¹⁸ BIOS-tutkimusyksikön mukaan luontokadon aikana tarvitaan rohkeammin yhteen nivoutuvaa lainsäädäntöä, jonka raamit muodostaa tieteellinen tieto luonnonvarojen käytön laadullisista ja määrällisistä rajoista. Tämän mahdollistavia järjestelmätason muutoksia kutsutaan ekologiseksi jälleenrakennukseksi, joka mainitaan myös Marinin hallitusohjelmassa (s. 33).

¹⁹ Katso lisää: <https://kaivosvetoomus.fi/lisatietopaketti/yleiset-yksityiset-edut/>

²⁰ Hallituksen esitykseen tulee kirjata erityinen velvoite varmistua näiden noudattamisesta luvituksessa. Yhdessä sovellettavaan lainsäädäntöön ollaan lisäämässä kohtia, mutta keskeiset lait puuttuvat.

²¹ Hallituksen esitys eduskunnalle kaivoslain muuttamiseksi, 2022. s. 59

²² Hallituksen esitys eduskunnalle kaivoslain muuttamiseksi, 2022. s. 60